

РЕШЕНИЕ НА СЪДА

10 януари 1985 година*

По дело 229-83

с предмет преюдициално запитване, отправено до Съда съгласно член 177 от Договора за ЕИО от Cour d'appel (Франция) в производството, висящо пред този съд между

Association des Centres distributeurs Édouard Leclerc, Париж,

SA Thouars distribution et autres", Sainte-Verge,

и

Sàrl „Au blé vert”, Thouars,

Georges Lehec, Auxerre,

SA Pelgrim, Thouars,

Union syndicale des libraires de France, Париж,

Ernest Marchand, Thouars,

Jeanne Demee, née Palluault, Thouars,

относно тълкуването на член 3, буква е) и член 5 от Договора за ЕИО,

СЪДЪТ,

в състав: г-н Mackenzie Stuart, председател, г-н G. Bosco и г-н C. Kakouris, председатели на състав, г-н A. O'Keefe, г-н T. Koopmans, г-н U. Everling, г-н K. Bahlmann, г-н Y. Galmot и г-н R. Joliet, съдии,

генерален адвокат: г-н M. Darmon,

секретар: г-н J. A. Ромре, главен администратор,

постанови настоящото

Решение

1. С Решение от 28 септември 1983 г., постъпило в Съда на 10 октомври 1983 г., Cour d'Appel (Апелативен съд), Poitiers е отправил въпрос до Съда съгласно член 177 от Договора за ЕИО за преюдициално запитване относно тълкуването на различни правила от правото на Общността, по-специално, разпоредбите относно свободната конкуренция в Общия пазар и член 3, буква е) и член 5 от Договора за ЕИО, с цел да бъде в състояние да определи съвместимостта с правото на Общността на национално законодателство, което изисква всеки търговец на дребно да се придържа към продажната цена на книги, определена от издателя или вносителя.

* Език на производството: френски.

2. Този въпрос е бил повдигнат в рамките на дело между Association des Centres distributeurs Édouard Leclerc (оттук-нататък наричан Leclerc) и Thouars Distribution, част от групата Leclerc, и между няколко търговци на книги, със седалище в Thouars, и Union syndicate des libraires de France (Асоциация на френските търговци на книги). Това дело се отнася до цените на дребно, определяни съгласно Закон № 81-766 от 10 август 1981 г. за цените на книгите (JORF от 11 август 1981 г.).

3. Leclerc обединява магазини за продажба на дребно на цялата територия на Франция, като неговата област на действие първоначално е била в областта на хранителните продукти, а след това се е разширила към други продукти, между които и книгите. Тези магазини са известни с това, че прилагат политика на ниски цени. От документите по делото става ясно, че дружеството Thouars distribution, също както и други дистрибутори, които принадлежат към това дружество, е продавало книги на по-ниски цени от цените, определени съгласно упоменатото по-горе законодателство.

4. Съгласно Закона от 10 август 1981 г. всеки издател или вносител на книги е длъжен да определя цената на дребно на издаваните или внасяните от него книги. Търговците на дребно трябва да прилагат реална продажна цена, която е в рамките от 95 % до 100 % от тази цена. Законът предвижда изключение от задължението за спазване на тази цена в полза на някои частни и обществени организации, като библиотеки и учебни заведения, и разрешава разпродажба при определени условия. В случай на нарушение на разпоредбите на закона от конкурентите и от различни видове сдружения могат да бъдат завеждани иски за съдебна забрана или за изплащане на обезщетения, като е предвидено и наказателно производство.

5. Относно вносните книги, член 1, последна алинея от Закона от 10 август 1981 г. постановява, че „в случай че вносът се отнася до книги, които са издадени във Франция, определяната от вносителя цена на дребно трябва да е най-малко равна на цената, която е била определена от издателя”. В Декрет № 81-1068 от 03 декември 1981 г. (JORF от 04 декември 1981 г.), приет в приложение на Закона от 10 август 1981 г., предвижда, че се счита за вносител, главният дистрибутор на вносни книги, който има задължението, предвидено в член 8 от Закона от 21 юни 1943 г.”, а именно задължението да представи пълен екземпляр в Министерство на външните работи.

6. Като се произнася по търговско дело, заведено от няколко конкурентни търговци на книги, председателят на Tribunal de grande instance (Областен съд), Bressuire задължава Thouars Distribution под заплахата от налагане на глоба, да приведе прилаганите от него цени на дребно на книгите в съответствие със Закона от 10 август 1981 г., и постановява че това определение се отнася и до Leclerc, който е привлечен принудително като страна.

7. Cour d'Appel, който е сезиран като втора инстанция, приема че решението на този спор изисква да се узнае дали Законът от 10 август 1981 г. е в състояние да наруши правилата на Общността относно свободната конкуренция в Общия пазар, при положение че този текст въвежда значителни ограничения на конкуренцията както по отношение на книгите, които са издадени във Франция, така и по отношение на внесените книги, а търговците на книги от останалите държави-членки не трябва да преодоляват такова ограничение. Така че той отправя следния преюдициален въпрос до Съда:

„Член 3, буква е) и член 5 от Договора за ЕИО трябва ли да бъдат тълкувани в смисъл, че забраняват въвеждането в държава-членка със законов или подзаконов акт по отношение на книгите, издавани в тази държава-членка или внасяни, по-специално, от другите държави-членки, на система, която задължава търговците на дребно да продават книгите на цена, определена от издателя или вносителя, без да могат да прилагат към нея отстъпка, по-голяма от 5 %?“.

8. Член 3, буква е) от Договора, на който се позовава във въпроса, е част от общите принципи на Общия пазар, които се прилагат заедно със съответните глави от Договора, които имат за цел да осигурят прилагането на тези принципи. Тази разпоредба предвижда „създаване на система, която да гарантира ненарушаването на конкуренцията в рамките на общия пазар“, общ принцип, който, *inter alia*, се разширява от правилата относно конкуренцията на Глава 1 на Дял I на Част 3 от Договора. Член 5, параграф 2 от Договора от своя страна изисква държавите-членки „да се въздържат от каквато и да било мярка, която би могла да застраши постигането на целите в настоящия Договор“. Следователно поставеният въпрос от националния съд по отношение на съвместимостта с тези разпоредби на законодателство от типа на описаното по-горе, има за цел да се установи дали то съответства на принципите и целите от Договора и на разпоредбите от Договора, които, по-специално, имат за цел тяхното прилагане.

9. Необходимо е да се прецени дали членове 2 и 3 от Договора имат за цел създаването на пазар, в който движението на стоките е свободно при ненарушени условия на конкуренция. Тази цел се осигурява, по-специално, както от член 30 и последващите относно забраната на ограниченията на търговията в рамките на Общността, които са били упоменати по време на производството пред Съда, така и от членове 85 и последващите относно правилата за конкуренцията, които следва да бъдат разгледани на първо място.

Относно прилагането на член 3, буква е) и членове 5 и 85 от Договора

10. Според *Leclerc* френският закон относно цените на книгите не представлява държавно регламентиране на цените, а разпоредба, която ограничава конкуренцията в ценово отношение, като се има предвид, че нивото на тези цени се определя свободно от издателите и вносителите. Следователно този закон би трябвало да бъде разгледан на първо място по отношение на заложените в Договора правила относно конкуренцията. В това отношение според *Leclerc* той установява колективна система на наложени цени, което се забранява на предприятията от член 85, параграф 1 от Договора и която влиза в противоречие със системата от честна конкуренция в Общия пазар, която член 3, буква е) определя като една от целите на Общността. Член 5, параграф 2 от Договора предвижда задължението на държавите-членки да се въздържат от приемането на такива мерки, които са в състояние да премахнат полезния ефект от член 85, като позволяват на частните предприятия да избягват спазването на задълженията по този член и да застрашат осъществяването на една от целите на Договора.

11. Френското правителство счита, че член 3, буква е) и член 5 от Договора определят единствено общи принципи и сами по себе си не пораждат задължения. Затова пък член 85 се прилага само към някои практики на предприятията, и дори заедно с член 3, буква е) и член 5 не може да бъде тълкуван като забраняващ на държавите-членки приемането на държавни мерки, които могат да окажат въздействие върху свободата на конкуренцията. Ограничаването на конкуренцията относно ценообразуването, относно

търговците на дребно, като тази конкуренция е свободна по отношение на издателите, би трябвало да бъде разгледано предвид разпоредбите на член 30 и последващите, които са единствените членове, които могат да бъдат взети предвид в настоящия случай.

12. Комисията счита, че член 3, буква е) и член 5 не могат да бъдат тълкувани по начин, по който държавите-членки се лишават от всякакви права в икономическата област, като им се забранява да се наместват в свободната конкуренция. Тъй като член 85 се отнася единствено до практиките на предприятията, а не държавните мерки, то единствено в изключителния случай, когато държава-членка наложи или улесни сключването на забранени споразумения или засили ефектите от тях, като разшири обхвата до трети лица, или като позволи на предприятията да не изпълняват задълженията си, които те имат съгласно правилата на Общността относно конкуренцията, приемането на такива държавни мерки би могло да представлява неизпълнение на задълженията, които произтичат от член 5, параграф 2 от Договора. Следователно съвместимостта на законодателство от типа на оспорваното с Договора трябва да бъде разглеждана единствено в рамките на член 30 и последващите.

13. Съгласно целта, упомената в член 3, буква е) от Договора, се считат за несъвместими с Общия пазар и са забранени съгласно член 85, параграф 1 всякакви споразумения между предприятия, всякакви решения за създаване на обединения на предприятия, и всякакви съгласувани практики, които могат да засегнат търговията между държавите-членки и които имат за цел или резултат да попречат, ограничат или нарушат принципите на конкуренцията в рамките на Общия пазар, по-специално, тези, които се състоят в пряко или косвено определяне на покупните или продажните цени или на други условия на търговската сделка. Следователно тази разпоредба посочва антиконкурентните споразумения, решения и съгласувани практики на няколко предприятия, като се имат предвид позволенията от Комисията изключения съгласно член 85, параграф 3 от Договора.

14. Макар и тези правила да се отнасят до практиките на предприятията, а не до националните разпоредби, държавите-членки са длъжни съгласно член 5, параграф 2 от Договора да не възпрепятстват чрез своето национално законодателство пълното и еднакво прилагане на правото на Общността и ефекта от неговите мерки за изпълнение, и да не предприемат или поддържат в сила мерки от законов характер, които са в състояние да премахнат полезния ефект от прилаганите спрямо предприятията правила относно конкуренцията (виж Решение от 13 февруари 1969 г., *Walt Wilhelm* и други, Дело 14-68, *Recueil*, стр. 1, и от 16 ноември 1977 г., *Inno/Atab*, Дело 13-77, *Recueil*, стр. 2115).

15. Въпреки това законодателство от типа на разглежданото в настоящия случай няма за цел да наложи сключването на споразумения между издателите и търговците на дребно или други практики, като предвидените в член 85, параграф 1 от Договора, а изисква едностранното определяне съгласно законово задължение за цени на дребно от издатели или вносители. При тези условия въпросът е дали национално законодателство, което прави безполезни практиките на предприятията от типа, който е забранен от член 85, параграф 1, като дава на издателите или вносителите на книги отговорността да определят свободно задължителните цени на етапа на търговията на дребно, премахва полезния ефект от разпоредбите на член 85 и следователно влиза в противоречие с член 5, параграф 2 от Договора.

16. При тези обстоятелства е необходимо да се отбележи, че френското правителство, с цел да обоснове въпросното законодателство и като изтъква, че член 85 от Договора не се прилага по отношение на законовите мерки, твърди че това законодателство има за цел да защитава книгата като носител на култура срещу негативните последици, които биха произтекли за разнообразието и културното ниво на продукцията на издателите от свободната конкуренция на цените на дребно. Освен това закон като разглеждания в случая е необходим за запазване съществуването на специализираните книжарници от конкуренцията на другите канали на дистрибуция, които провеждат политика на намалена норма на печалба и на разпространение на ограничен брой заглавия, и за да се избегне възможността няколко големи дистрибутори да могат да наложат своя избор на издателите за сметка на издаването на поезия, научни и художествени творби. Следователно става дума за мярка, която е необходима за запазване на книжните издания като инструмент на културата, и която има свой еквивалент в системите, прилагани от по-голямата част от държавите-членки.

17. Комисията, която също счита, че член 85 от Договора, дори и заедно с член 5, не се отнася до случай като въпросния, не споделя оценката на френското правителство относно състоянието на конкуренцията в областта на книгоиздаването. Тя оспорва ползата и необходимостта от специални национални разпоредби относно книжния пазар. Комисията въпреки това приема, че в по-голямата част от държавите-членки съществуват споразумения или практики на издателите и търговците на книги, които се отнасят до налагането на цени на дребно, дори и тези национални системи да имат значителни разлики в различните държави-членки по отношение на условията на тяхното приложение и на правилата им.

18. Трябва да се отбележи, че Комисията, която е обявила публично намерението си да направи проучване на всички тези системи и практики, все още не е в състояние нито да доведе до край това проучване, нито да определи линия на поведение по отношение на прилагането в тази област на правомощията, които Ж се предоставят от Договора и от Регламент № 17 от 30 октомври 1962 г. Тя също така досега не е предприела никакво действие, за да продължи инициативата на Съвета. Освен това тя не е започнала никаква процедура съгласно член 85 от Договора за забрана на националните системи и практики за определяне на цените на книгите.

19. Самото решение на Комисията относно определянето на цените на книгите, което е наложило приемането на решението на Съда от 17 януари 1984 г. (VBVB и VBBV срещу Комисията, дела № 43 и 63/82, Recueil 1984 г., стр. 19), се отнася до споразумение между професионални сдружения в две държави-членки, което съдът е признал за несъвместимо с член 85, параграф 1 от Договора. Необходимо е да се напомни, че в същото решение Съдът е отбелязал, че националните законодателни или правни практики, дори ако се предположи, че те са общи за всички държави-членки, не биха могли при прилагане да имат предимство пред заетите в Договора правила относно конкуренцията. Въпреки това нито в решението на Комисията, нито в решението на Съда не се взема позиция относно съвместимостта с член 85 от Договора на изцяло националните споразумения за определяне на цените.

20. При тези обстоятелства е необходимо да се отбележи, че до този момент не съществува политика на Общността относно конкуренцията, свързана с изцяло националните системи или практики в областта на книгоиздаването, която държавите-членки да бъдат длъжни да спазват съгласно задължението им да се въздържат от всякакви мерки, които могат да поставят под заплаха осъществяването на целите на Договора. От това следва, че при настоящото състояние на правото на Общността,

задълженията на държавите-членки, които произтичат от член 5, заедно с член 3, буква е) и член 85 от Договора, не са определени в достатъчна степен, така че да им бъде забранено да създават законодателство от типа на оспорваното в областта на конкуренцията при цените на дребно на книгите, при условие че това законодателство спазва другите специални разпоредби от Договора, по-специално, тези от тях, които се отнасят до свободното движение на стоките, които е необходимо да бъдат разгледани.

Относно прилагането на членове 30 и 36 от Договора

21. Комисията счита, че въпросното законодателство представлява мярка с равностоен на количествено ограничение ефект върху вноса, която е забранена съгласно член 30 от Договора. Две разпоредби на Закона от 10 август 1981 г. се прилагат по различен начин към вносните книги, по-специално, разпоредбата, според която цената на вносните книги се определя от вносителя, като се има предвид че главният дистрибутор на книгата се счита за тази цел вносител, и разпоредбата съгласно която при внос на издадени във Франция книги, продажната цена трябва да бъде най-малко равна на цената, определена от издателя. Тези разпоредби възпрепятстват вноса, като правят невъзможно за вносителите да прилагат по-ниски цени и ги лишават от възможността да навлизат на френския пазар чрез ценовата конкуренция. Leclerc по същество изразява същото становище.

22. Според френското правителство въпросното законодателство не противоречи на член 30. Всяка държава-членка запазва свободата си да регламентира своята вътрешна търговия. Ограничаването на ценовата конкуренция на нивото на търговците на дребно не оказва никакъв ограничителен ефект върху вноса. В това отношение вносните книги и издадените в страната книги се разглеждат по еднакъв начин. Относно определянето на цената от страна на основния дистрибутор, отговорността за определянето на цената на чуждестранните книги се дава на този, който на вътрешния пазар изпълнява търговски функции, еквивалентни на функциите на издателя при разпространението на издадените в страната книги. Разпоредбата относно книгите, които са издадени във Франция, и след това са внесени отново в страната, представлява необходимо допълнение за съгласуването на законодателството, и за да се избегне заобикалянето на закона чрез повторно внасяне на книги.

23. Необходимо е да се припомни, че съгласно член 30 от Договора за ЕИО в търговията между държавите-членки се забраняват количествените ограничения върху вноса, както и всички мерки с равностоен ефект. По смисъла на този член съгласно утвърдената практика на Съда като мярка с равностоен на количествено ограничение ефект трябва да бъде считана всяка национална мярка, която би могла пряко или косвено, в момента или евентуално в бъдеще, да създава пречки пред търговията в рамките на Общността. Такъв, по-специално, е случаят с национална разпоредба, която урежда по различен начин положението на продуктите местно производство и на вносните продукти, или която възпрепятства по какъвто и да е начин пускането на пазара на вносните продукти по отношение на продуктите местно производство.

24. В това отношение в настоящия случай трябва да бъдат разгледани две различни ситуации, към които се прилага националното законодателство, което се оспорва по главното дело, по-специално, от една страна положението с книгите, които са издадени в друга държава-членка и са внесени във въпросната държава-членка, и от друга страна положението с книгите, които са издадени във въпросната държава-членка, и след като са били изнесени в друга държава-членка, са повторно внесени в първата държава-членка.

25. При положение, че оспорваното законодателство по главното дело се прилага към книгите, които са издадени в друга държава-членка и са внесени във въпросната държава-членка, трябва да се отбележи, че разпоредба съгласно която вносителят на определена книга, длъжен да извърши предвиденото от закона представяне на екземпляр от нея, тоест основният дистрибутор, е длъжен да определи цената на дребно на тази книга, прехвърля отговорността по определяне на цената на икономически субект, който действа на различен етап от търговската верига в сравнение с издателя, и прави невъзможно за всеки друг вносител на същата тази книга да прилага продажната цена, която той счита за адекватна на нейната себестойност в държавата на издаване, за пускането ѝ на пазара на държавата-вносител. В разрез с изразеното от френското правителство становище, такава разпоредба не се ограничава до приравняване на режима на вносните книги към режима на издадените в страната книги, а създава за вносните книги отделна разпоредба, която е в състояние да създава пречки пред търговията между държавите-членки. Следователно подобна разпоредба трябва да се разглежда като мярка с равностоен на количествено ограничение ефект върху вноса, която е забранена от член 30 от Договора за ЕИО.

26. За сметка на това при положение, че такова законодателство се прилага към книгите, издадени във въпросната държава-членка, и които след изнасянето им в друга държава-членка, са внесени отново в първата държава-членка, разпоредба която налага при продажбата на тези книги спазването на определената от издателя продажна цена, не представлява разпоредба, с която се прави разлика между вносните книги и издадените в страната книги. Въпреки това такава разпоредба възпрепятства пускането на пазара на внесени отново книги, доколкото тя лишава такава книга от възможността за отразяване в цената на дребно на предимството, извлечено от по-благоприятната цена, получена в държавата-членка износител. Следователно тя представлява мярка с равностоен на количествено ограничение ефект върху вноса, която е забранена съгласно член 30.

27. Необходимо е да се добави, че твърдението, упоменато по-горе, не се прилага в случаите, когато може реално да се докаже, че въпросните книги са били изнесени единствено с цел да бъдат внесени повторно, така че законодателство от типа на разглежданото да бъде заобиколено.

28. За да оправдае двете въпросни разпоредби, френското правителство изтъква също така задължителните изисквания, свързани със защитата на интересите на потребителите. За тази цел то се позовава на цитираното по-горе свое мнение относно необходимостта от защита на книгата като носител на култура.

29. В това отношение трябва да се отбележи, че национална разпоредба, която задължава търговците да спазват определени цени при продажба на дребно, които възпрепятстват пускането на вносните продукти на пазара, може да бъде оправдана само при наличие на причините, предвидени в член 36 от Договора.

30. В качеството си на изключение от едно от основните правила на Договора, член 36 трябва да се тълкува стриктно, като неговият обхват не може да се разширява и да обхваща цели, които не са посочени изрично в него. Нито защитата на интересите на потребителите, нито защитата на творческия процес и културното разнообразие в областта на книгоиздаването фигурират сред мотивите, посочени в член 36. От това следва, че основанието на френското правителство не може да бъде прието.

31. Следователно на въпроса, поставен от Cour d'Appel, Poitiers, трябва да се отговори, както следва:

1. При настоящото състояние на правото на Общността член 5, параграф 2, заедно с член 3, буква е) и член 85 от Договора не забраняват на държавите-членки да създават законодателство, съгласно което цената на дребно на книгите трябва да бъде определяна от издателя или вносителя на съответната книга, което е задължително за всеки търговец на дребно, при условие че това законодателство спазва другите специални разпоредби от Договора, по-специално, тези от тях, които се отнасят до свободното движение на стоките.

2. В рамките на такова национално законодателство представляват мерки с равностойни на количествени ограничения ефект върху вноса в разрез с член 30 от Договора, разпоредбите:

- съгласно които вносителят на определена книга, който е задължен да извърши предвиденото от закона представяне на екземпляр от нея, тоест основният дистрибутор, е длъжен да определи цената на дребно на тази книга,

- които при продажбата на книги, издадени във въпросната държава-членка, които след изнасянето им в друга държава-членка, са внесени отново в първата държава-членка, налагат спазването на определената от издателя продажна цена, освен ако обективно не може да се докаже, че тези книги са били изнесени единствено с цел да бъдат внесени повторно, така че въпросното законодателство да бъде заобиколено.

По съдебните разноски

32. Разноските, направени от френското правителство и от Комисията на Европейските общности, които са представили становища пред Съда, не подлежат на възстановяване. С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело има характер на инцидентен установителен иск в производството пред националната юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски.

По изложените съображения,

Съдът,

като се произнася по въпроса, отправен до него от Cour d'Appel, Poitiers, с решение от 28 септември 1983 година, реши:

1) При настоящото състояние на правото на Общността член 5, параграф 2, заедно с член 3, буква е) и член 85 от Договора не забранява на държавите-членки да постановяват законодателство, съгласно което цената на дребно на книгите трябва да бъде определяна от издателя или вносителя, и е задължително за всеки търговец на дребно, при условие че това законодателство е съвместимо с другите специални разпоредби от Договора, по-специално, тези от тях, които се отнасят до свободното движение на стоки.

2) В рамките на подобно национално законодателство разпоредбите представляват мерки с равностойно на количествено ограничение ефект върху вноса в разрез с член 30 от Договора:

- съгласно които вносителят на определена книга, длъжен да извърши предвиденото от закона представяне на екземпляр от нея, тоест основният дистрибутор, е длъжен да определи цената на дребно на тази книга,

- които при продажбата на книги, издадени във въпросната държава-членка, и които след изнасянето им в друга държава-членка, са внесени отново в първата държава-членка, налагат спазването на определената от издателя продажна цена, освен ако може да се докаже, че тези книги са изнесени единствено с цел да бъдат внесени повторно, така че въпросното законодателство да бъде заобиколено.

Подписи

Произнесено в открито съдебно заседание в Люксембург на 10 януари 1985 година.

Подписи